

RAZVOJ MEDIJSKE
PISMENOSTI

Poštivanje sebe i drugih u virtualnom svijetu

Nastavni materijali za
osnovne škole

Za učenike od
5. do 8. razreda

Dragi učitelji,

medijska pismenost se smatra jednim od najvažnijih oblika pismenosti u 21. stoljeću. Medijske kompetencije prijeko su potrebne ne samo odraslima, već i djeci od najranije dobi. Stručnjaci smatraju da bi s medijskim obrazovanjem djece trebalo početi onog trenutka kada djeca prvi put stupe u kontakt s medijima i medijskim sadržajima. To prije svega podrazumijeva da u toj najranijoj dobi važnu ulogu u medijskom obrazovanju imaju roditelji i odgajatelji u dječjim vrtićima. Kako djeca odrastaju tako ulogu medijskog obrazovanja uz roditelje sve više preuzimate vi, učitelji u školama. Neovisno o uključenosti medijskog obrazovanja u obrazovni sustav, važno je da svi odgojno-obrazovni djelatnici, sukladno svojim mogućnostima i znanjima, potiču medijsko obrazovanje koje je postalo neophodno za

život u današnjem društvu.

Medijska pismenost podrazumijeva „pristup, analizu, vrednovanje i stvaranje sadržaja“ (Aufderheide, 1992: 3). To prije svega znači da medijski korisnici, podjednako i djeca i odrasli:

- imaju pristup medijima i znaju kako ih koristiti (osobito se to odnosi na nove medijske tehnologije koje se svakoga dana razvijaju i medijskim je korisnicima potrebno stalno dodatno usavršavanje u tom području);
- znaju vrednovati i kritički analizirati različite medijske sadržaje kako bi znali tumačiti poruke (njihovu vjerodostojnost, pouzdanost i istinitost) u različitim medijima i na temelju njih donositi odgovorne odluke;
- razvijati vlastite medijske sadržaje kojima će ostvarivati svoja komunikacijska prava, ali i postati aktivnim sudionicima u društvu izražavanjem vlastitih stavova i mišljenja o svijetu koji ih okružuje.

Prilikom analize medijskih sadržaja, važno je da medijski korisnici postave ključna pitanja koja se mogu podijeliti u tri ključne skupine (Scheibe, Rogow, 2012: 39). Stoga potičemo da sa svojim učenicima kod analize medijskih

Autori:

Lana Ciboci, Igor Kanižaj,
Danijel Labaš

Dizajn i prijelom:

Vedran Matić

Izdavači:

Agencija za elektroničke
medije i UNICEF

Materijal je nastao u sklopu
obilježavanja Dana medijske
pismenosti.

Zagreb, travanj 2019.

medijskapismenost.hr

sadržaja kritički pročete kroz niže navedena područja i pitanja te zajednički potražite odgovore na njih:

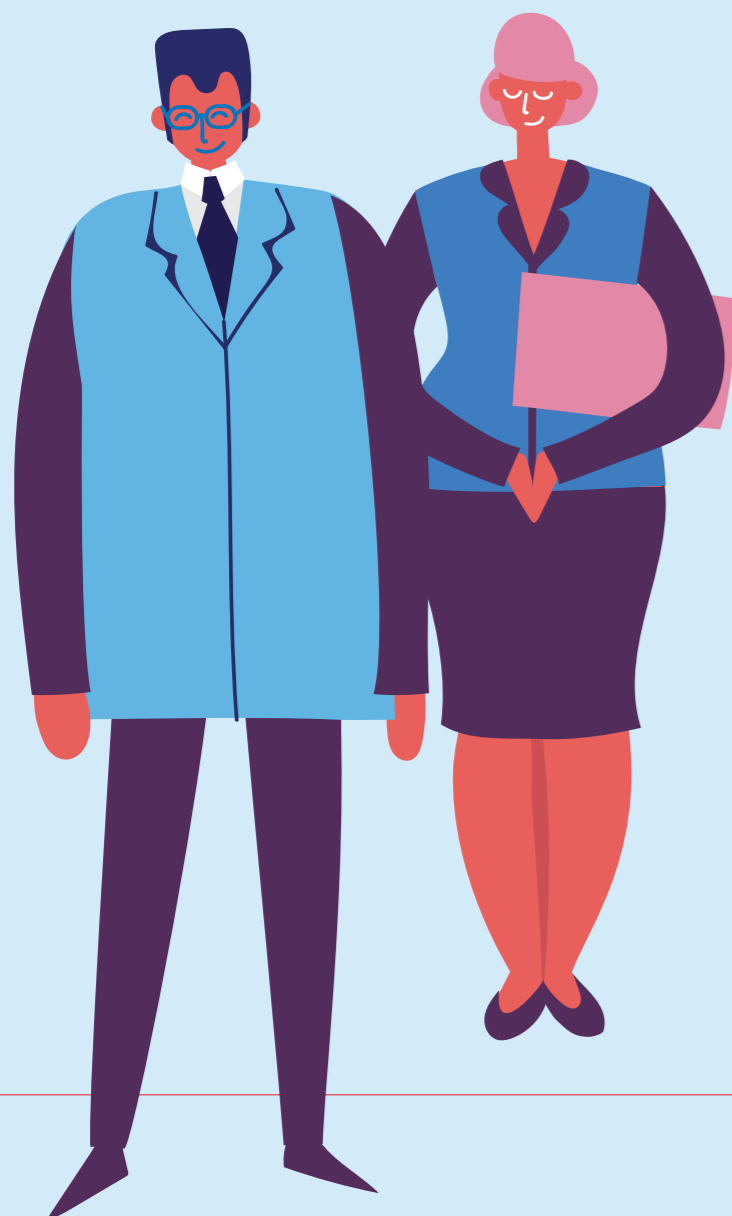
- Publika i autorstvo: tko je kreirao određenu poruku i s kojom svrhom, tko je ciljana publika, tko je platio za tu poruku, tko bi mogao imati koristi od te poruke, koga bi ona na bilo koji način mogla oštetiti, zašto bi ta poruka mogla biti važna pojedincu, koje bi radnje pri odgovaranju na poruku morao poduzeti pojedinac;
- Poruke i značenje: koje se vrijednosti, ideje, informacije i stajališta njome prenose; koje su informacije izostavljene iz poruke, a koje bi mogle biti važne; koje su tehnike korištene, s kojim razlogom, kako različiti ljudi mogu na drugačiji način interpretirati poruku, na koji način pojedinac interpretira poruku i što može naučiti o samome sebi na temelju svoje reakcije ili interpretacije;
- Prikaz u medijima i stvarnost: kada je poruka nastala, na koji je način poslana publici te radi li se o činjenici, mišljenju ili nečem trećem; koliko je poruka pouzdana i na temelju čega pojedinac to misli te tko su izvori informacija, ideja i tvrdnji.

Odgovaranjem na navedena ključna pitanja, učitelji mogu zajedno s djecom analizirati medijske sadržaje i tako poticati kritičko vrednovanje medija što je postalo iznimno važno za aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvu. Ako od najranije dobi potičemo djecu da na ovakav način promišljaju o medijima, zajedno ćemo stvoriti mudre i odgovorne medijske korisnike.

Ovim nastavnim materijalima želimo vas potaknuti da tijekom drugih Dana medijske pismenosti, koji će se održati od 8. do 12. travnja 2019. godine u organizaciji Agencije za elektroničke medije i Unicefa, barem jedan nastavni sat posvetite medijskoj pismenosti i tako zajedno s nama sudjelujete u medijskom opismenjavanju djece u hrvatskim školama.

Tema nastavnih materijala za učenike od 5. do 8. razreda je poštivanje sebe i drugih u virtualnom svijetu što prije svega podrazumijeva odgovorno komuniciranje u kojem se poštuju i slijede pravila lijepoga ponašanja i komuniciranja. Učitelje se potiče da ove nastavne materijale koriste zajedno s materijalima koji su pripremljeni za prošlogodišnje Dane medijske pismenosti jer se međusobno nadopunjuju i pridonose kvalitetnoj i zaokruženoj obradi teme sigurnosti djece na internetu.

Poštivanje sebe i drugih u virtualnom svijetu

POŠTIVANJE DRUGIH U VIRTUALNOM SVIJETU

Odgovorno komuniciranje u virtualnom svijetu prije svega podrazumijeva pridržavanje pisanih i nepisanih pravila lijepoga ponašanja i komuniciranja koja se primjenjuju u svakodnevnom životu, kako onom stvarnom, tako i virtualnom. Današnja djeca većinu svog slobodnog vremena provode uz medije (EU Kids Online Hrvatska, 2018; Ofcom, 2018) pri čemu sve važniju ulogu u njihovim životima ima internet uz koji mnoga, osobito starija, djeca provode puno više vremena nego uz ostale medije zajedno (Ofcom, 2018; Ofcom, 2016), a vrlo se često djeca s internetom susreću već u prvim godinama života (Chaudron 2015). Upravo internet postaje ne

samo mjesto na kojem se djeca igraju i istražuju nove stvari, već i mjesto na kojem često komuniciraju s drugim osobama zbog čega je osobito bitno od najranije dobi kod njih osvijestiti važnost poštivanja drugih, ali i sebe u virtualnom svijetu.

Prvo reprezentativno nacionalno istraživanje u Hrvatskoj o internetskim navikama i sigurnosti djece na

internetu, a u kojem je sudjelovalo 1017 djece u dobi od 9 do 17 godina i njihovi roditelji, pokazalo je da $\frac{3}{4}$ djece svakoga radnoga dana koristi internet te da djeca često komuniciraju preko interneta s nepoznatim ljudima pri čemu se puno njih odlučuje i na susrete uživo s osobama koje su upoznali isključivo preko interneta (EU Kids Online Hrvatska, 2018). Zbog negativnih posljedica do kojih takvi susreti mogu dovesti, a kojih djeca vrlo često nisu svjesna, važno je medijsko obrazovanje kako bi se djecu potaknulo na kritičko korištenje novih medija i na taj ih se način zaštitilo od negativnih strana interneta među kojima svakako treba izvojiti nepovjerene i nevjerođostojne informacije, ali i različite oblike elektroničkog nasilja poput stvaranja različitih oblika grupa mržnje, snimanja stvarnog fizičkog nasilja i potom objavljivanja tih snimki na internetu, sekstinga, seksualnog izrabljivanja djece od strane odraslih osoba itd. Više o elektroničkom nasilju možete pronaći u prošlogodišnjim materijalima izrađenima povodom Dana medijske pismenosti "Sigurnost djece na internetu i elektroničko nasilje – Nastavni materijali za osnovne škole za učenike od 5. do 8. razreda", koji su dostupni na stranici www.medijskapismenost.hr.

Djecu odmalena treba podučavati da iako internet omogućuje određeni stupanj anonimnosti, na njemu vrijede ista pravila lijepoga ponašanja i komuniciranja kao i u stvarnom fizičkom svijetu. Kako bismo za djecu izgradili siguran i kvalitetan virtualni svijet, važno je da ih naučimo koliko je važno poštivati druge, ali i sebe na internetu.

TEMA NASTAVNE JEDINICE:

Poštivanje sebe i drugih u virtualnom svijetu

CILJEVI NASTAVNE JEDINICE:

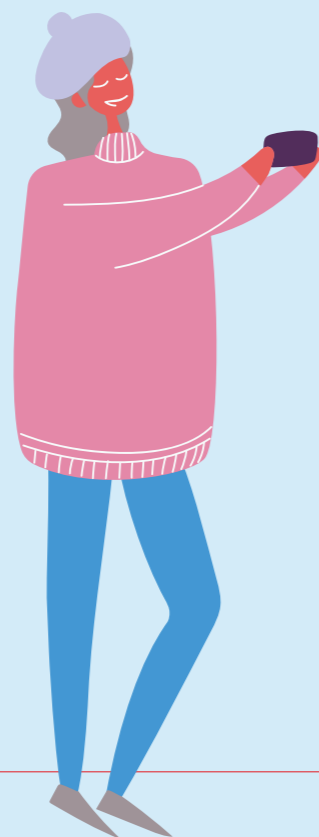
- osvijestiti pravila lijepoga ponašanja i komuniciranja na internetu,
- analizirati primjerene i neprimjerene oblike ponašanja na internetu,
- ukazati na važnost zaštite osobnih podataka na internetu.

ISHODI NASTAVNE JEDINICE:

- primijeniti pravila lijepoga ponašanja i komuniciranja na internetu,
- razlikovati primjerene i neprimjerene oblike ponašanja na internetu,
- zaštititi osobne podatke prilikom komuniciranja na internetu.

PREDMETI U SKLOPU KOJEG SE MOGU PROVODITI NAVEDENE AKTIVNOSTI:

- Hrvatski jezik (medijska kultura),
- Informatika,
- Sat razredne zajednice,
- Građanski odgoj.

PRAVILA LIJEPOG PONAŠANJA I KOMUNICIRANJA NA INTERNETU

Iako komunikacija preko interneta često omogućuje medijskim korisnicima anonimnost i zaštitu identiteta, pravila lijepog i pristojnog ponašanja, pa tako i komuniciranja, jednako vrijede u virtualnom kao i u stvarnom svijetu. To znači da se prema svojim sugovornicima moramo odnositi s poštovanjem i pridržavati se sljedećih pravila lijepog ponašanja:

- Izbjegavajte korištenje velikih tiskanih slova jer u virtualnoj komunikaciji ona podrazumijevaju da ste ljuti te da na nekoga podižete glas ili vičete.
- Nemojte psovati i koristiti druge neprimjerene vulgarne izraze.
- Razmislite prije nego odgovorite na poruke u ljutnji, kasnije bi vam moglo biti žao.
- Nemojte vrijeđati, ponižavati, prijetiti ili biti nasilni prema drugim osobama u virtualnoj zajednici.
- Kako bi poruka bila pravilno shvaćena, koristite emotikone koji su važan dio virtualne komunikacije. No, i s njima treba pripaziti jer oni nikada ne mogu u potpunosti prikazati stvarno raspoloženje osobe. Treba paziti i na količinu emotikona koji se koriste u komunikaciji. Sve što se koristi u pretjeranim količinama, pa tako i emotikoni, može iritirati osobe s kojima komuniciramo.

- Ne objavljujte svoje fotografije ili informacije o sebi koje ne biste voljeli vidjeti na zidu svoje škole.
- Ne objavljujte fotografije ili informacije o drugim osobama na internetu prije nego što dobijete njihovo dopuštenje.
- U komunikaciji s drugima nemojte se predstavljati pod tuđim imenom i prezimenom. No, pritom sačuvajte vlastitu privatnost, ne objavljujte osobne podatke.
- Ne prosljeđujte oglase, lančana pisma ili druge neprimjerene sadržaje.
- Ne sudjelujte u tuđim prepirkama i svađama, osobito u onima u kojima se ponižava i vrijeđa druge. Ne potičite sami takve rasprave niti se ne obračunavajte s osobama koje vam nisu drage preko interneta.
- Privatne razgovore i rasprave vodite preko privatnih poruka.

- Prilikom preuzimanja i objave sadržaja s interneta, uvijek navedite izvor i na taj način poštuju autorstvo drugih. Sigurno ne biste voljeli da netko uzme nešto vaše i koristi se time bez vašeg dopuštenja.
- Ako nađete na otvorene profile/ račune drugih osoba, odjavite se i ne čitajte njihove privatne poruke. Sigurno ne biste voljeli da netko čita vaše privatne poruke.
- Poštujte zakone i pravila internetskih stranica i aplikacija koje koristite.

Komunikacijom na internetu itekako stvaramo sliku o sebi u društvu te moramo biti svjesni da sve što jednom javno objavimo zauvijek ostaje u virtualnom svijetu. Stoga, kako želimo da nas ljudi vide u stvarnome svijetu, tako se moramo ponašati i u virtualnom.

KAKO ZAŠTITITI SVOJU PRIVATNOST?

Prilikom komuniciranja preko interneta, vrlo je važno štititi svoju privatnost, ali i privatnost drugih. To prije svega podrazumijeva zaštitu osobnih podataka poput osobne adrese i broja telefona. Naime, članovi obitelji, prijatelji i oni koji trebaju imati naš broj mobitela i adresu već ih vjerojatno imaju. Takve podatke ne treba nikada dijeliti javno. Treba pripaziti i na količinu svih drugih podataka koji se objavljuju jer na taj način, posrednim putem, netko može otkriti o djeci puno više nego što su htjeli. Primjerice, ako dijete objavljuje informacije o svojoj školi, sportskom klubu ili drugoj izvannastavnoj aktivnosti kojom se bavi, otkriva puno informacija pomoću kojih netko može otkriti njegov identitet i gdje se kreće. S ciljem zaštite identiteta osobito je važno ne koristiti „check-in“ aplikacije jer time omogućujemo drugima da vrlo jednostavno prate mjesta na kojima se svakodnevno krećemo. Ovo je osobito opasno ako je riječ o javnim profilima, odnosno ako dijete svoj profil na društvenim mrežama nije zaštitilo tako da samo prijatelji mogu vidjeti njegove objave.

Kako bismo zaštitili svoju privatnost, važno je paziti i na objave fotografija na društvenim mrežama. Naime, prihvaćanjem pravila korištenja na društvenim mrežama, primjerice na Facebooku, ako nam profil ostane javan, dajemo pravo da se naše fotografije i podaci koriste čak i u marketinške svrhe.

DODATNI KORISNI MATERIJALI ZA UČITELJE:

- Na stranici Carneta (<https://www.carnet.hr>) mogu se pronaći korisne informacije o pristojnom ponašanju na internetu.
- Više o zaštiti osobnih podataka moguće je pronaći na službenim stranicama Europske unije (https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/internet-telecoms/data-protection-online-privacy/index_hr.htm) i Agencije za zaštitu osobnih podataka (<https://azop.hr/prava-ispitanika/detaljnije/pravo-na-zastitu-osobnih-podataka>).
- Školski kurikulum *Sigurnost djece na internetu* dostupan je na stranici www.petzamet.hr. Na stranici se nalaze besplatni materijali namijenjeni djeci, učiteljima i roditeljima. Uz priručnike, dostupni su i radni listići, videoigre i preporuke internetskih stranica za dodatno usavršavanje.
- Priručnik *Obitelj i izazovi novih medija* Društva za komunikacijsku i medijsku kulturu namijenjen je roditeljima, učiteljima i stručnim suradnicima u školama s ciljem medijskog opismenjavanja djece. Priručnik uz teoriju donosi i radne listiće čiji je cilj potaknuti učenike na kritičko promišljanje o medijima i medijskim sadržajima. Priručnik je dostupan na stranici www.djecamedija.org.
- Korisne sadržaje moguće je pronaći i na portalu www.medijskapismenost.hr.

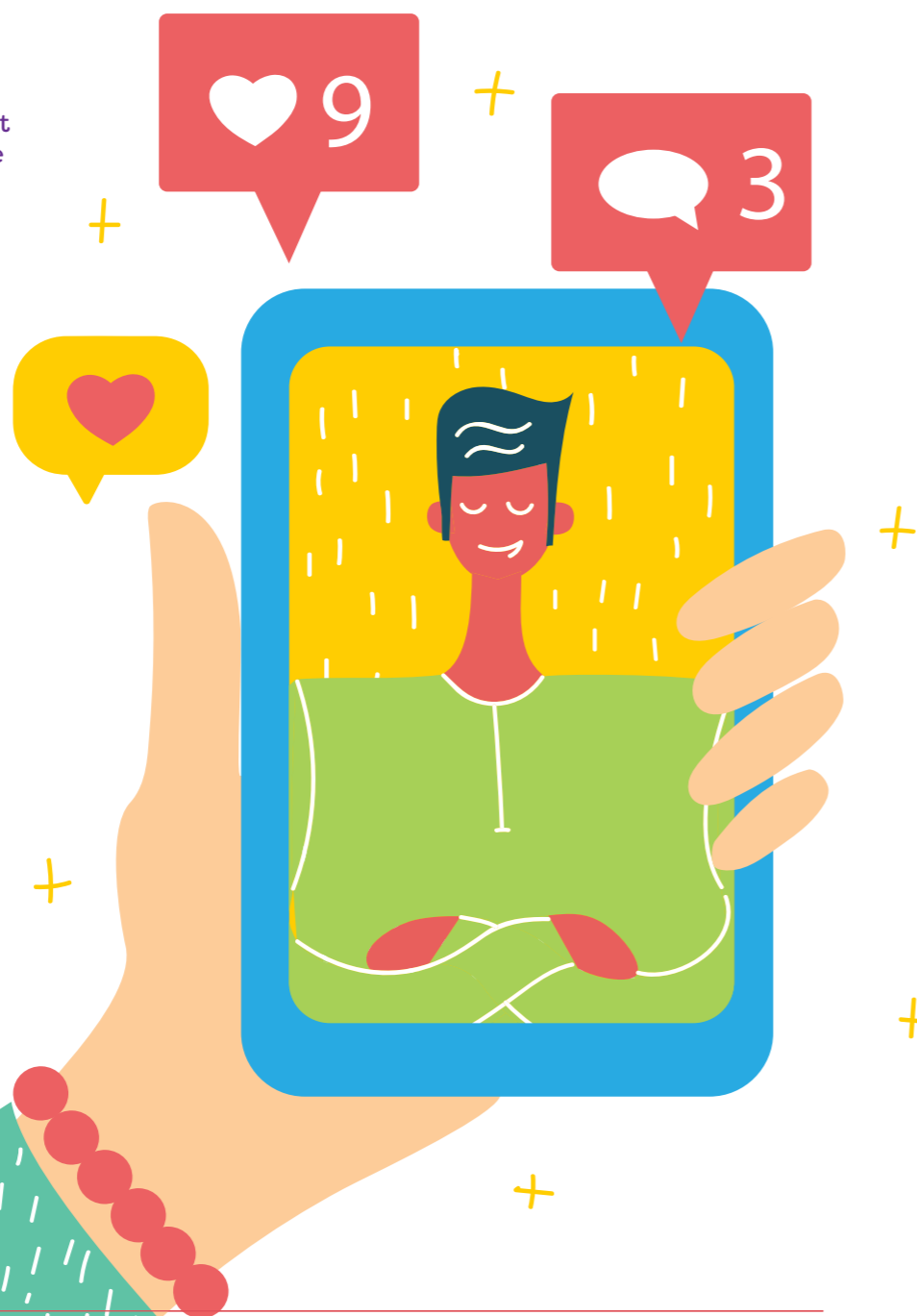
ZADATAK 1. ZAŠTITA OSOBNIH PODATAKA NA INTERNETU

CILJ: ukazati na važnost zaštite osobnih podataka u virtualnom svijetu

ISHOD: procijeniti koji se podaci smiju objaviti na internetu s ciljem zaštite privatnosti

TRAJANJE: 20 minuta

OPIS: Internet kao medij omogućuje vrlo jednostavnu komunikaciju s prijateljima i članovima obitelji koji žive u različitim dijelovima svijeta. No, osim komunikacije s osobama koje poznajemo u stvarnom svijetu, internet omogućuje i jednostavno upoznavanje novih ljudi. Budući da se iza takvih profila često mogu skrivati osobe koje se lažno predstavljaju, vrlo je važno čuvati svoju privatnost i štititi svoje osobne podatke. Među učenicima potaknite raspravu koji su to osobni podaci koje je važno zaštititi. Pitajte ih i koliko često koriste tzv. „check-in“ aplikacije pomoću kojih označavaju mjesta na kojima se nalaze. Zajedno s učenicima raspravite zašto to nije dobro i koje su moguće posljedice takvog ponašanja.

ZADATAK 2. OBJAVLJIVANJE TUĐIH FOTOGRAFIJA NA DRUŠTVENIM MREŽAMA BEZ NJIHOVA ZNANJA

CILJ: analizirati koliko često učenici objavljuju tuđe fotografije na društvenim mrežama bez njihova znanja te im ukazati na posljedice takvih postupaka

ISHOD: argumentirati zašto nije dobro objavljivati tuđe fotografije na društvenim mrežama bez njihova znanja

TRAJANJE: 45 minuta

OPIS: Iako je dobna granica za otvaranje profila na većini društvenih mreža 13 godina, mnoga ih djeca otvaraju i puno ranije. Pritom često na mrežama objavljuju vlastite fotografije, ali i fotografije druge djece. Ponekad u takvim situacijama djeca vrlo nepromišljeno objavljuju fotografije koje drugu djecu ponižavaju ili vrijeđaju ne razmišljajući kako će se oni pritom osjećati i žele li uopće da se njihove fotografije javno objavljuju. Mnogi od njih ne razmišljaju da sve fotografije koje se jednom objave na internetu, ostaju zauvijek u virtualnom svijetu, a nekima od njih takve fotografije mogu stvoriti probleme čak i prilikom zapošljavanja.

Kako biste osvijestili učenike o problemu javnog objavljivanja tuđih fotografija, započnite s njima raspravu uz sljedeća pitanja:

- Koliko često objavljujete fotografije na društvenim mrežama?
- O kakvim je fotografijama riječ?
- Prikazuju li fotografije samo vas ili i druge osobe?
- Jeste li prije objave pitali druge osobe slažu li se objavom fotografija na društvenim mrežama? Ako da, zašto da? Ako ne, zašto ne?
- Ako vas netko zamoli da

maknete fotografiju koju su objavili, hoćete li to učiniti?

- Što biste učinili kada bi netko objavio vašu fotografiju na društvenim mrežama bez vašeg dopuštenja?
- Je li netko već objavio vašu fotografiju na društvenim mrežama bez vašeg dopuštenja?

Nakon što ste potaknuli raspravu i odgovorili na sva postavljena pitanja, podijelite učenicima papiriće i recite im da na njima anonimno napišu kako se osjećaju kada objavljuju fotografije drugih ljudi na društvenim mrežama bez njihova znanja. Nakon što su napisali svoje odgovore, neka ih zalijepi na ploču. Uloga je nastavnika da grupira osjećaje te da sve iste osjećaje stavi na jednu hrpu. Nakon toga učenici trebaju ponoviti isti postupak, ali pritom trebaju odgovoriti na pitanje kako se osjećaju kada netko bez njihova znanja i dopuštenja objavi njihovu fotografiju na društvenim mrežama.

Nakon što ste kao nastavnik grupirali sve osjećaje, potaknite učenike da analiziraju koji se osjećaji najčešće spominju te potaknite raspravu o tome kako se drugi mogu osjećati zbog objave fotografija bez njihova znanja. Cilj je potaknuti učenike da sljedeći put prije objave na društvenim mrežama razmisle trebaju li tu fotografiju objaviti i kako će se zbog objave osjećati osobe koje se također nalaze na fotografijama i ono najvažnije – da pitaju druge osobe, neovisno o tome je li riječ o članovima njihove obitelji, prijateljima ili profesorima, slažu li se oni s objavom.

ZADATAK 3. KOMENTIRANJE SADRŽAJA NA INTERNETSKIM PORTALIMA I DRUŠTVENIM MREŽAMA

CILJ: ukazati na neprimjereno izražavanje medijskih korisnika prilikom komentiranja medijskih sadržaja na različitim internetskim portalima i društvenim mrežama

ISHOD: razlikovati primjerene i neprimjerene komentare medijskih korisnika na internetskim portalima i društvenim mrežama

TRAJANJE: 45 minuta

OPIS: Za razliku od tradicionalnih medija, novi mediji su u potpunosti omogućili dvosmjernu komunikaciju, odnosno mogućnost svakog medijskog korisnika da komentira medijske sadržaje. Takvi se komentari mogu objavljivati pod vlastitim imenom i prezimenom, a vrlo često i pod pseudonimom, čime je medijskim korisnicima osigurana zaštita privatnosti koju mnogi zlorabe objavljajući komentare pogrdnog i uvredljivog sadržaja, često uz neprimjeren rječnik pun psovki i vulgarnih izraza.

Kako bi se osvijestilo učenike o važnosti pristojnog i argumentiranog izražavanja mišljenja u virtualnom svijetu, potaknite učenike da odaberu jednu vijest o djeci i mladima na bilo kojem internetskom portalu. Zadatak je učenika da nakon što pročitaju vijest, analiziraju komentare medijskih korisnika i usporede kojih komentara ima više – kvalitetno argumentiranih ili onih u kojima su argumenti u potpunosti izostali i u kojima je prisutan neprimjeren rječnik. Potom učenici trebaju pronaći barem tri primjera kvalitetno i dobro argumentiranih komentara te objasniti zašto su odabrali baš te primjere te zašto ih smatraju pozitivnim primjerima. Po završetku tog zadatka, potaknite učenike da prouče komentare u kojima je

argumentacija gotovo ili u potpunosti izostala ili u kojima su medijski korisnici koristili neprimjeren rječnik. Koje su karakteristike takvih komentara?

Zadatak je učenika da napišu smjernice što treba izbjegavati prilikom pisanja komentara na internetskim portalima i društvenim mrežama. Svoje smjernice neka napišu na veliki plakat koji potom objesite na zid u učionici kako bi se učenike tijekom čitave školske godine podsjećalo na važnost poštivanja drugih u virtualnom svijetu.

ZADATAK 4. SEKSTING – SLANJE I OBJAVLJIVANJE FOTOGRAFIJA INTIMNIH DIJELOVA TIJELA (za učenike 7. i 8. razreda)

CILJ: ukazati na negativne strane slanja seksualnih fotografija i poruka drugim osobama

ISHOD: objasniti negativne strane slanja seksualnih fotografija i poruka drugim osobama

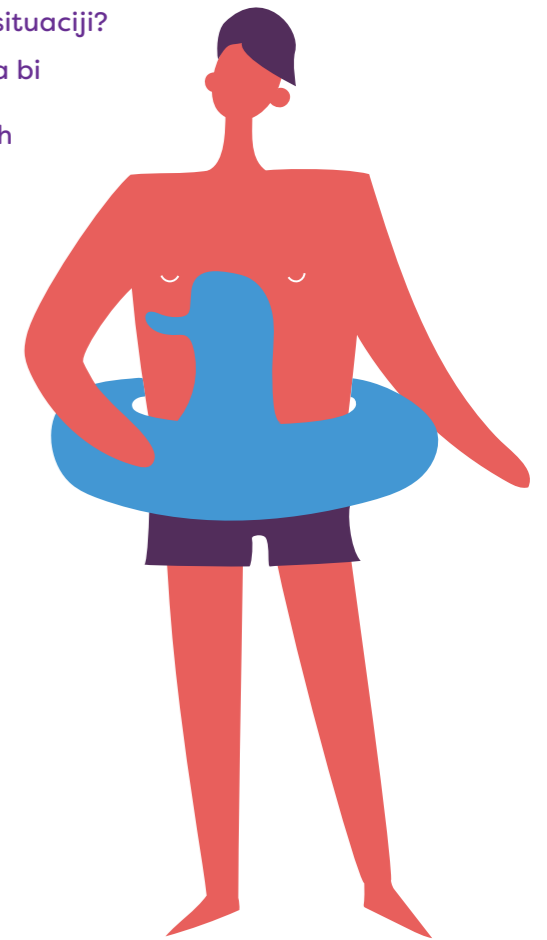
TRAJANJE: 45 minuta

OPIS: Korištenje novih tehnologija, osobito pametnih telefona, dovelo je do toga da djeca već u osnovnoj školi ponekad jedni drugima šalju tekstualne poruke, ali i fotografije neprimjerenoga sadržaja. Pritom rijetko razmišljaju da bi njihove poruke i fotografije mogle završiti i kod drugih osoba, a ne samo kod onih kojima su ih oni poslali. Istraživanja pokazuju da djevojčice takve fotografije šalju češće od dječaka i to vrlo često kako bi dokazale svoju ljubav dječacima koji im se sviđaju. Stoga je vrlo važno već u osnovnoj školi ukazati učenicima da to nije primjeren način pokazivanja i dokazivanja ljubavi te ih osvijestiti da postoji mogućnost da će ih osobe kojima će oni poslati takve fotografije prosljediti dalje ili čak i javno objaviti na društvenim mrežama. Kako biste učenicima pokazali da se takve stvari zaista događaju, podijelite ih u grupe koje će se sastojati od četiri učenika (dvije djevojčice i dva dječaka) te ih potaknite da na internetskim portalima potraže vijesti o takvim slučajevima iz

Hrvatske. Svaka grupa neka pronađe barem jednu takvu vijest (nastavnici se trebaju pobrinuti da učenici pronađu što više različitih vijesti), neka je pročitaju i potom odgovore na sljedeća pitanja:

- Što se točno dogodilo?
- Tko je slao poruke ili fotografije seksualnog sadržaja? Kome? Koliko su djeca imala godina?
- Koje su bile posljedice slanja takvih fotografija? Kako su one dospjele u javnost?
- Kako biste se vi osjećali da se nadete u takvoj situaciji?
- Što trebate učiniti da se nikad ne nadete u takvoj situaciji?
- Što biste učinili kada bi se u takvoj situaciji našao netko od vaših prijatelja?

Nakon što su učenici odgovorili na sva pitanja unutar grupe, predstavnik svake grupe treba drugim učenicima prepričati vijest koju su pronašli te ukratko sažeti raspravu na zadana pitanja.

ZADATAK 5. ISKLJUČIVANJE DRUGIH IZ RAZLIČITIH GRUPA NA MOBITELIMA I DRUŠTVENIM MREŽAMA

CILJ: ukazati na važnost poštivanja drugih u svim aktivnostima u virtualnom svijetu

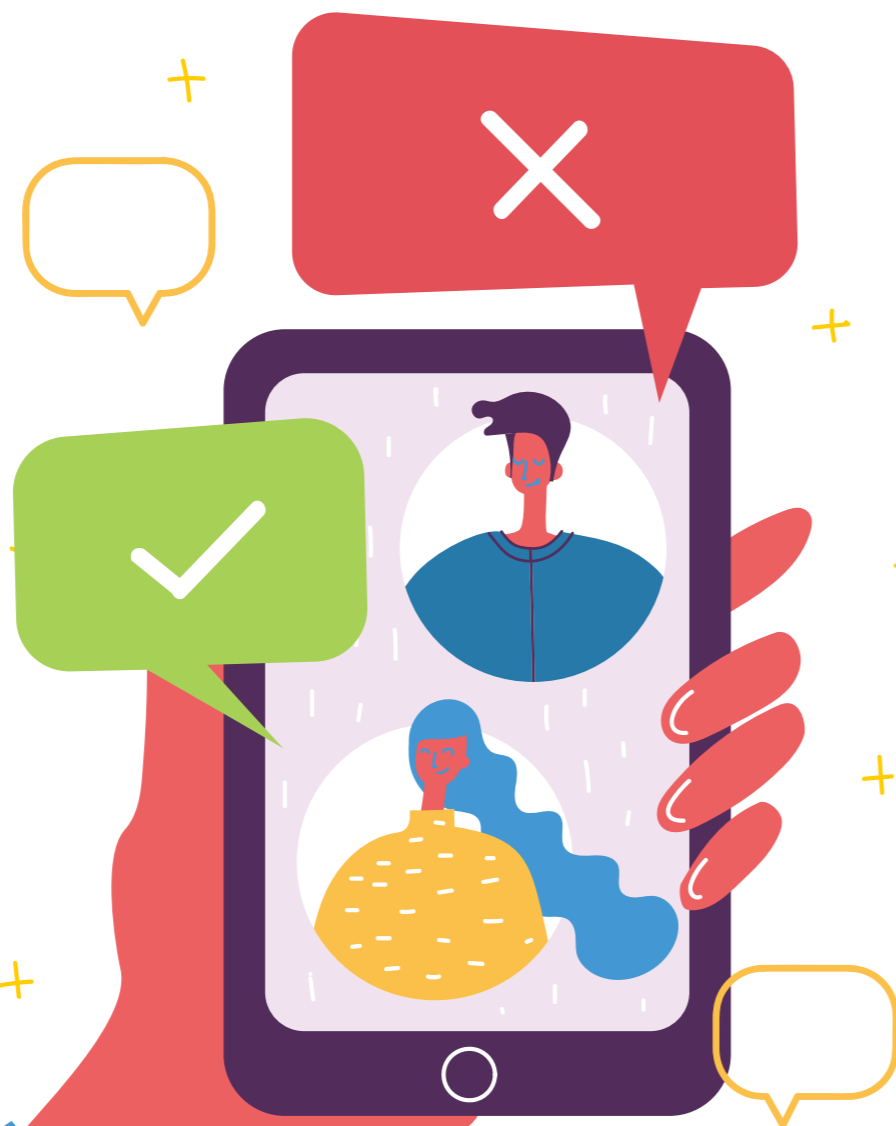
ISHOD: objasniti što znači isključiti druge iz različitih grupa te kako to može djelovati na njih i njihovo samopouzdanje

TRAJANJE: 30 minuta

OPIS: Istraživanja koja smo spomenuli i u uvodnom dijelu pokazuju da danas većina djece posjeduje pametni telefon koji djeci već od rane dobi omogućuje pristup internetu. Mnoga djeca većinu vremena na pametnim telefonima igraju igre ili se dopisuju sa svojim vršnjacima, često unutar različitih grupa u aplikacijama poput WhatsAppa, Vibera i slično. Osim što se unutar takvih grupa često znaju zlostavljati nazivajući se pogrđnim imenima ili se vrijeđajući (a o čemu više zadataka možete pronaći u prošlogodišnjim materijalima za Dane medijske pismenosti za učenike od 5. do 8. razreda), ponekad učenici znaju jedni druge u potpunosti isključivati iz takvih grupa što se također smatra jednim od oblika elektroničkog nasilja. Naime, isključivanje iz grupa, odnosno onemogućavanje sudjelovanja u aktivnostima u kojima sudjeluju drugi, osobito kada je riječ o većini njihovih prijatelja iz razreda, dovodi do smanjenja samopouzdanja djece koja se osjećaju loše i isključeno. Takvim ponašanjem pokazujemo da ne poštujemo druge i njihove osjećaje. Kako biste potaknuli učenike da razmisle što znači isključiti nekoga iz aktivnosti u kojima sudjeluju drugi, postavite im sljedeća pitanja:

Jeste li ikad željeli sudjelovati u nekim aktivnostima u kojima su sudjelovali vaši prijatelji, ali vam oni to nisu dopustili? Ako jeste, kako ste se tada osjećali? Kome ste rekli za svoje osjećaje?

Jeste li ikad sami nekoga isključili iz aktivnosti u kojima je htio sudjelovati? Ili ga niste pozvali da vam se priključi u tim aktivnostima (to uključuje i grupe za dopisivanje)? Zašto ste to učinili? Jeste li u tom trenutku razmišljali kako će se ta osoba osjećati?

ZADATAK 6. PRIJAVLJIVANJE ELEKTRONIČKOG NASILJA

CILJ: ukazati učenicima na važnost prijavljivanja slučajeva elektroničkog nasilja

ISHOD: objasniti važnost prijavljivanja slučajeva elektroničkog nasilja

TRAJANJE: 30 minuta

OPIS: Da poštujemo druge u virtualnom svijetu pokazujemo i kroz prijavljivanje slučajeva elektroničkog nasilja. Naime, brojna dosadašnja istraživanja pokazuju da učenici vrlo često znaju da se nekoga zlostavlja u virtualnom svijetu, ali šute i nikome to ne prijavljuju jer ne žele i sami postati žrtve nasilja. Time pomažu počiniteljima nasilja da nastave sa zlostavljanjima te tako i samo postaju supočinitelji nasilja. Kako bismo kreirali što sigurniji virtualni prostor za djecu, važno je osvjestiti ih da i njihovi postupci i te kako mogu doprinijeti tome.

U prošlogodišnjim materijalima za Dane medijske pismenosti (za učenike od 5. do 8. razreda) pronaći ćete priču o djevojčici koja je žrtva elektroničkog nasilja:

„Maja je puno vremena provodila na svom mobitelu. Igrala je igre, dopisivala se s prijateljicama preko *Vibera*, ali i objavljivala brojne sadržaje na *Snapchatu* i *Instagramu*. Radila je zapravo ono što rade i brojne druge trinaestogodišnje djevojčice. Maja se istovremeno aktivno bavila plesom, a bila je i jedna od najboljih učenica u razredu na čemu su joj zavidjele neke njezine prijateljice. Jednog je dana jedna od njih počela objavljivati ružne poruke o njoj na *Snapchatu*, ismijavati ju i nazivati pogrđnim imenima. Ubrzo su je i drugi vršnjaci za koje je mislila da su joj prijatelji počeli vrijeđati, govoriti joj da je ružna

štreberica, da je klempava i slično. Maju je to jako povrijedilo. Počela se povlačiti u sebe, izbjegavati druženja s prijateljima, provodila je sve manje vremena na internetu, a uskoro su joj i ocjene u školi postale sve lošije. Nije znala što učiniti i zašto se njeni prijatelji ponašaju tako loše prema njoj.“

Na temelju navedene priče, potaknite učenike da razmisle i u paru odgovore na sljedeća pitanja zapisujući odgovore na list papira u obliku smjernica kako potaknuti drugu djecu da spriječe i prijave oblike elektroničkog nasilja:

- Kako druga djeca mogu pomoći u sprječavanju takvih oblika elektroničkog nasilja?
- Na koji način druga djeca mogu pomoći samoj zlostavljanoj djevojčici?
- Na koji način druga djeca mogu pomoći u sprječavanju počinitelja nasilja da nastave sa zlostavljanjima?
- Kome se takvi oblici nasilja mogu prijaviti kako bi se pomoglo zlostavljanoj djevojčici?

ZADATAK 7. PRAVILA LIJEPOG I PRISTOJNOG PONAŠANJA I KOMUNICIRANJA NA INTERNETU

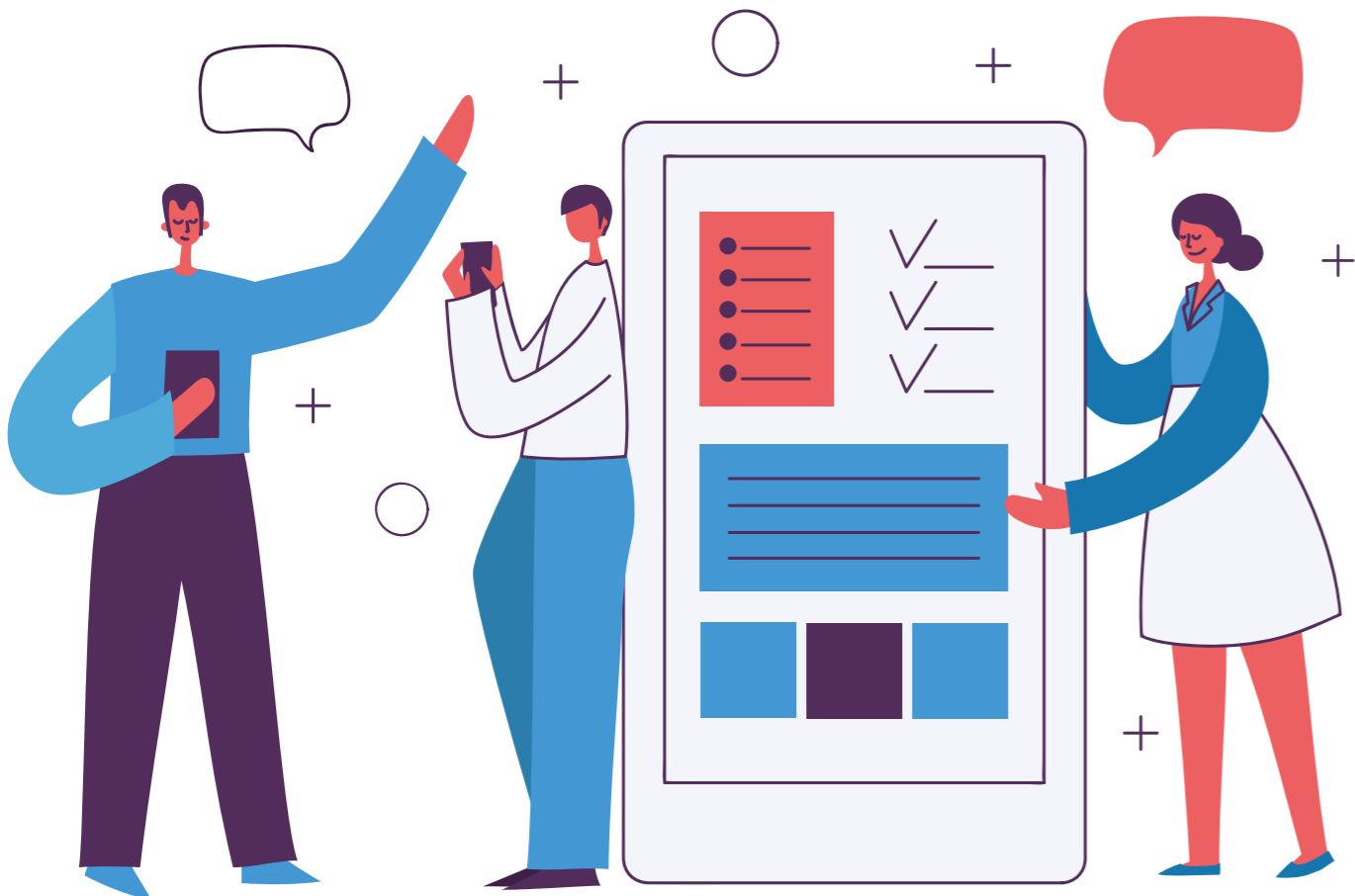
CILJ: analizirati pravila lijepog i pristojnog ponašanja i komuniciranja na internetu

ISHODI: navesti i objasniti pravila lijepog i pristojnog ponašanja i komuniciranja na internetu; razlikovati primjerene i neprimjerene oblike ponašanja u virtualnom svijetu

TRAJANJE: 45 minuta

OPIS: Zamolite učenike da u paru osmisle pravila lijepog ponašanja na internetu. Svaki par treba osmisliti barem 10 pravila lijepog ponašanja i napisati ih u radni listić 1. Nakon toga im pokažite popis pravila koji se nalazi na početku ovih materijala, neka ga

usporede sa svojim popisom i ako neko pravilo nisu naveli u svom radnom listiću neka ga nadopišu. Nakon toga potaknite učenike da u većim grupama od četiri učenika rangiraju pravila pristojnog ponašanja od najvažnijeg prema najmanje važnom. Nakon što su sve grupe rangirale svoja pravila, neka svaka od njih navede prva tri pravila koja su označili najvažnijima. Potom je važno da svaka grupa vrlo jasno argumentira svoj odabir te da ih usporede s odabirom drugih grupa.

RADNI LISTIĆ 1.

U tablici navedite barem deset pravila lijepog i pristojnog ponašanja u virtualnom svijetu.

REDNI BROJ	PRAVILO LIJEPOG I PRISTOJNOG PONAŠANJA

Nakon što ste naveli sva pravila, zajedno s drugim učenicima rangirajte ih po važnosti tako da brojkom jedan označite najvažnije pravilo. Razgovarajte zašto ste odabrali baš takav redoslijed. Svoje odgovore dobro argumentirajte.

